

בסיעתא דשמיא

שיעורים בפרשת השבוע

שנאמרו בבית המדרש 'בית יהושע'
רחוב מנחת יצחק 2
ע"ה"ק ירושלים תובב"א

ע"י הרה"ג
ר' מנשה ישראל רייזמאן שליט"א
יום ה' פרשת ויק"פ | כ"ג אדר תש"פ

ניתן לשמוע בקו ישיר: 03-6171105
www.kolhalashon.com

**ניתן להאזין לשיעורים
בקול הלשון
03-6171111**

**להורדת הקונטרס
באתר קול הלשון
www.kolhalashn.com**

היום הילולת רבינו החידושי הרי"ם, רבינו יצחק מאיר בן רבי ישראל זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן. בימים האלה צריכים מאד להתחזק באמונה ובטחון, לזאת נזכיר מדבריו הק' בענייני אמונה ובטחון.

כתוב 'ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו', וצריך להבין כפל הלשון, וביאר באופן פשוט מאד, שלכא' צריך להבין מהו ענין הבטחון, במה אתה בוטח, וכי מגיע לך משהו טוב? ואיך נאמר ביעקב אבינו 'ויירא וייצר' שמא יגרום החטא, אם כך אמר יעקב אבינו, איך אנו יכולים לבטוח בהשי"ת שהכל יהיה הכי טוב? וכי מגיע לנו משהו?

כשיודע ומבין שלא מגיע לו כלום, והכל מתנת חינם, או אז יוכל לבטוח בהשי"ת בלב שלם שיתן לו הטבה שלימה

התשובה הפשוטה היא כי כל בר דעת יודע ומבין שכל מה שהוא חי, נושם, ורואה בעיניים, לא מגיע לו בכלל לפי מעשיו, וא"כ כיון שהקב"ה מראה לי שהוא מחיה אותי, ונותן לי כ"כ הרבה דברים טובים, א"כ אני בוטח בו שגם ישלים ההטבה עד הסוף, כי ראיית העיניים הוא נס נורא ונפלא עד אין שיעור, שמיעת האוזן היא נפלאות רבות וגדולות מאד, הרי שאני רואה שהקב"ה עושה עמי נסים ונפלאות גדולות מבלי שאני יהיה ראוי לכך, א"כ איך לא יציל אותי מהצרה הנוכחית.

כי כל מה שאין האדם בוטח בחסדי ה', הוא רק משום שהוא טועה לחשוב ש'מעט' הטוב שיש לו, מגיע לו לפי מעשיו, ולכן הוא דואג אם יזכה להטובה הגדולה ביותר, כאילו מאה דולר מגיע לו, וקשה לו לבטוח שיקבל גם מאה אלף דולר הנצרכים לו, שוטה שכמותך, הרי איך ראוי לפרוטה אחת, א"כ מה נפק"מ אצל הקב"ה בין דולר אחד למאה אלף דולר, הרי בכל אופן כל מציאותך רק מתנת חינם.

ואמר החידושי הרי"ם שכשאדם יודע שכל מה שיש לו, הכל רק מתנת חינם, אין עולה על דעתו החשש הזה 'שמא אינני ראוי לישועה ורפואה', כי הוא יודע מתחילה שאינו ראוי כלל, ואעפ"כ הטיב עמו הקב"ה בהטבות גדולות מכל צד ופינה.

וזה שאמר הכתוב 'ברוך הגבר אשר יבטח בהשם', אפילו כל מה שיש לו כבר, הוא מבין ויודע שאין מגיע לו כלל לפי מעשיו, אלא שהקב"ה הטיב עמו בחסד חינם, ולכן 'והיה ה' מבטחו', בלי קץ וגבול, בכל הישועות הנצרכות שבזמננו ייושע בהם בתכלית השלימות. עד כדי כך זכה מן הבעש"ט זי"ע למדה זו, שעבר את הנהר דניעסטער בלי שמות הקדוש רק בבטחון בלבד, כי ידע בבירור שכל נשימה שהוא נושם, אינו ראוי לה כלל, והכל רק מתנת חינם, וממילא בטח בהשי"ת כשהוצרך לעבור את הנהר על המים, שבזמננו ייטיב עמו השי"ת ויעבור כך על הנהר, וכך הוה.

ברוך הגבר שמבין ומשכיל להבין האמת 'אשר יבטח בהשם' שכל תזוזה באצבע הכל מלא חסד חינם, ממילא 'והיה השם מבטחו', יוכל לרוץ עם הבטחון שלו עד אין קץ וגבול, בלי שום פשרות ובלבולים, שאני ראוי רק לזה ולא לזה. כי ממילא אינני ראוי לכלום, והקב"ה נותן לי כל טוב מתנת חינם, מתנת חסד.

כיון שראו בעיניהם את אאע"ה יוצא מאור כשדים, לא היה בחירה כלל, כדי שישאר נקודת האמונה מצד הבחירה, הציל ה' גם את מלך סדום מן הטיט

נזכיר עוד מדבריו הק' על ענין האמונה, עה"פ [בראשית יד, י] 'ועמק השדים בארת בארת חמר וינסו מלך סדום ועמרה ויפלו שמה והנשאים הרה נסו', ופרש"י: 'ומדרש אגדה שהיה הטיט מוגבל בהם ונעשה נס למלך סדום שיצא משם, לפי שהיו באומות מקצתן שלא היו מאמינין שניצל אברהם מאור כשדים מכבשן האש, וכיון שיצא זה מן החמר האמינו באברהם למפרע'.

והקשה הרמב"ן והרי אלו האומות לא האמינו שהוציא הקב"ה את אאע"ה מאור כשדים, אם יראו את מלך סדום שאינו מאמין בהקב"ה נצול מבארות הטיט, איך יאמינו עי"ז על נס של אאע"ה, הרי מלך סדום מייצג בעולם הפוך ממה שאאע"ה מייצג. וכמו שביקש משה רבינו מהקב"ה 'ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה', כלומר, כשהקב"ה מראה שכל מי שעובד אותו ית', יש לו חיים טובים, ומי שלא, לא, אזי נתגלית האמונה לעיני כל. אבל אם אאע"ה שהוא מכניס אורח הכי גדול בעולם, ומלך סדום הוא הרשע הכי גדול בעולם, אם אין מאמינים האומות שאאע"ה יצא מאור כשדים בנס, איך יאמינו בו ע"י שיראו את מלך סדום נצול מהטיט בנס, והרי אדרבה, יאמרו שכל מי שעובד עבודה זרה ואינו מכניס אורח, הוא גם ניצול, איך זה יחזק את האמונה בהקב"ה, כשרואים את הרשע והסט"א נצולים בדרך נס? הרי יאמרו לאידך גיסא שאותו 'כח' שהציל את מלך סדום הוא זה שהציל את אאע"ה מאור כשדים???

ותירץ החידושי הרי"ם שצריך ללמוד את דברי הרש"י ממש הפוך ממה שחשבנו, כי יש אמת ויש אמונה, האמת אין בה ויכוחים, האמת היא ברורה שהיום יצאה השמש וזרחה על הארץ, אין לנו אמונה בזה אלא שזהו האמת הגלויה לעיני כל. משא"כ האמונה היא תמיד בענין שיש מקום לפקפק בזה. האמונה באה במקום שאין לך את האמת לפני העיניים ואתה מאמין שהמציאות כך. למשל כשבאים שני עדים להעיד בפני בית דין, אין הדיינים יודעים האמת, אלא שהתוה"ק מחייבת להאמין העדים שהמציאות

היתה כך. כן פי' החינוך. שאין יודעים הדיינים שכך האמת, אלא שיש מצוה להאמין שני עדים, כי כן צוה המלך. משא"כ דבר שרואים בעיניים, אין צריך עדים, וכמ"ש בגמ' 'לא תהא שמיעה גדולה מראיה', שמיעה מעדים הוא אמונה, ראייה בעיני הדיינים עצמה הוא אמת.

והנה האומות לא האמינו שאאע"ה יצא מאור כשדים, לא האמינו **אלא ידעו** בבירור שכך היתה המציאות. כי כל האומות נתאספו באותו מעמד כשהשליך נמרוד את אאע"ה באור כשדים, לא היה זה מעשה בסתר. אלא על גפי מרומי קרת, שם ראו מאות אלפי אנשים שנמרוד השליך את אברהם לתוך כבשן האש. והנה ראו אלפי אנשים את אברהם יוצא חי וקיים שש ושמח מתוך הכבשן. 'לא האמינו אלא ידעו' הכל שהוא יצא מאור כשדים.

אך הקב"ה שומר על נקודת הבחירה בעולם, וכיון שהיה ברור ומפורסם בפי כל שאאע"ה יצא מאור כשדים, היה אאע"ה מצליח מאד שיתקבלו דבריו בלב האנשים, בלי שום בחירה כלל. שהיה אומר לכולם, הרי ראיתם שהבורא כל עולמים שאני מפרסם את שמו בעולם, הציל אותי והוציאני בדרך נס מאור כשדים. לא היה שום מקום להתווכח עמו. ועי"ז היה הולך וכובש את העולם בלי שום נקודת בחירה.

מה עשה הקב"ה להשאיר את נקודת הבחירה. סיבב שגם מלך סדום ינצל מתוך בארות הטיט בדרך נס ופלא, והרי מלך סדום אינו משבח את הקב"ה על הנס הזה, אלא מסתמא הלך ונתאדק יותר באלילי הבלי, ועי"ז **חזרו והאמינו** למפרע בדברי אברהם אבינו, כביכול ביטל הקב"ה את כל רושם ההשפעה של מעשה דאור כשדים, והחזיר להם את נקודת הבחירה שהיה אפשרות לפקפק, ואעפ"כ חזרו והאמינו בה'.

ונמצא דבר נפלא, שהקב"ה לבדו מוציא את מלך סדום מבארות החמר, אע"פ שיהיו טועים שייחסו את הישועה לאליליהם, כי כן מנהיג הקב"ה את עולמו, זה לעומת זה עשה האלקים. וכנודע מש"כ בגמ' סנהדרין שיש חולים שנכנסים לבית עבודה זה כשהם ממש חולים מסוככים, ויוצאים משם בריאים ושלמים, ואין זו קושיא כלל, כי כך מנהיג הקב"ה עולמו. משגיא לגויים ויאבדם. 'אשר חלק ה' אלקיך לכל העמים', החליקם בדברים.

בגמ' שבת דף קד כתוב שכן סטא הוציא כשפים ממצרים, ועפ"ז י"ל שמה שאומרים הנוצרים בהבליהם שאותו האיש עבר את הירדן, היה זה ע"י אותם הכישופים, וזאת מלבד מה שבפשטות זה עוד אחד מהשקרים הנודעים שלהם. אך מלבד היוכוח הזה, הרי צריכים נקודת בחירה בעולם, כי זה לעומת זה עשה האלקים, כמו שהבעש"ט עובר את הנהר בבטחון בהשי"ת, כך עשה הקב"ה לעומת זה בצד השני כנגדו, ע"י בלבולי הכישוף. ורק עי"ז יש אמונה בעולם.

וכמ"ש האבן עזרא שיש 'חסרי מח' שטעו לומר על הנס הגדול של קריעת ים סוף, שהיה משה רבינו יודע את מהלכי הגלים בגאות ושפל, וכך סיבב שיעברו בתוך הבקיעה. לפני שהביא האבן עזרא את הבלי חסרי המח, לא היינו מבינים פירוש הפסוק '**ויאמינו בה' ובמשה עבדו**' וכי מלינוי אנשים שעוברים ים סוף ורואים בעיניהם ניסים ונפלאות למעלה מדרך הטבע, עדיין צריכין 'להאמין'??? הרי עליהם אמר הכתוב 'וירא ישראל', מה שייך אמונה במקום ראייה? זו הסיבה היחידה שהפליא האבן עזרא והביא את דברי החסרי מח. כדי לפרש לשון הכתוב 'ויאמינו'. ואין למעלה מאמונה.

אנו נמצאים בעוה"ז במקום של נסיונות, שהקב"ה מביא את האדם למקום שהוא צריך לגלות נקודת האמונה בלבו, אף שיש לו כל מיני קושיות ותמיהות ואינו יודע מה ומי ומתי, עוצם עיניו ומאמין בהשי"ת.

לא כבשר ודם שעשה מופת גדול ורואה לפרסם את המופת שלו, לעשות מזה פרנסה, לא מחשבותי מחשבותיכם, הקב"ה מוציא את אאע"ה מאור כשדים, וכביכול מקלקל את המופת ע"י הצלת מלך סדום מן הטיט, וכל זה כדי שישאר לנו עבודת האמונה, אמונתך בלילות. ועי"ז נקרא אאע"ה 'ראש למאמינים', ולא 'ראש ליודעים'. ומצאת את לבבו נאמן לפניך.

עיקר האמונה כשאדם זורע ומשתדל, ואעפ"כ מאמין בהשי"ת, לעומת המן שראו את ה' עין בעין, לא היה שם עבודת אמונה

עפ"ז ביאר החידושי הרי"ם הא דאמרו חז"ל 'אמונת זה סדר זרעים עתיך זה סדר מועד', שמאמין בחי העולמים וזורע. ומקשין העולם אם הוא מאמין בחי העולמים, מה לו להתייגע ולזרוע, ישב וילמד ויאמין בה' שיפרנסהו בכבוד? אלא שעיקר האמונה הוא דווקא כשהוא זורע. תנורו של רבי חנינא בן דוסא שמתמלא בחלות גדולים וטריים מבלי להכניס שם עיסה, שם אין אמונה, שם רואים את הקב"ה עין בעין, בגילוי גמור. אך כשהאשה עושה עיסה מקמח ומים ומכנסת לתנור, ויוצאים חלות טובות, אז צריך להאמין בחי העולמים שהקב"ה עשה את החלות. אשתו של רבי חנינא בן דוסא כשאכלה בשבת אותם החלות שנבראו בדרך נס, לא היה לה 'אמונה' כלל, אלא 'ראתה' את הקב"ה עין בעין, נבראו חלות יש מאין. אך כשאדם זורע ועושה משא ומתן, וחזר עם רוחים, אז הוא אומר להקב"ה, אני מאמין שאתה נתת לי הכל. זה הרבה יותר מתוק ממה שיוצאים מדלת האהל ומוצאים

עומר מן למרגלותנו. 'מן הוא, כי לא ידעו מה הוא', מן הוא אותיות אמונה, אם רואים ניסים גלויים כאלה, מה יהא עם האמונה, נפשנו קצה בלחם הקלקל, לחם כזה שאין צריך לו אמונה, הוא קל לראות בו את השי"ת, קצינים שבמחנה, גדולי העם בכו לפני משה, מה אתה נותן לנו ארבעים שנה לחם של רבי חנינא בן דוסא שאין צריכים בו אמונה, מה תהא עבודתנו לפני המקום בענין מזוננו? טוב מותנו מחיינו, כשאין אמונה מה טעם לחיות בכלל, כי לא ידעו מה הוא.

אבל בימינו לאחר שנכנסו לארץ ישראל, חורשים וזורעים ונוטעים משקים וקוצרים ודשים ומעמרים טוחנים ובוררים ולשים ואופים, ואעפ"כ מאמינים שלא עשיתי כלום, רק הקב"ה לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, אהה, זוהי אמונה מתוקה, זהו טעם החיים. לזכור כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל. כי הצדיקים שהכניסו את ידיהם לכיס ומצאו שם דינרי זהב מבלי להכניס כלום, אין להם אמונה, יש להם אמת, אנו רוצים אמונה. הגם שהיה להם אמונה בהכנסת היד לכיס, אבל לנו יש נקודת אמונה מתמשכת מאד, מתחילת ההשתדלות לפרנסה עד הסוף, הכל מוסתר בטבע, ואעפ"כ אנו מאמינים בהשי"ת לבדו, היש חץ מתוק מזה.

קח את ה'יראה הנפולה' - המתח והפחד, ותהפוך אותה ליראת ה'

כתב החידושי הרי"ם עה"פ 'וישב יעקב בארץ מגורי אביו' ובמדרש רבה משל לאחד שראה כת של כלבים הלך וישב ביניהם, כך כשראה יעקב את כל אלופי עשיו בסוף פ' וישלח, וישב יעקב, הלך וישב. וביאר החידושי הרי"ם שיש כאן יסוד גדול איך לחיות בעולם, כשיש עת צרה בעולם ח"ו, הגם שצריך להשתדל מה שצריך להשתדל, אבל יש מקום בנפש שצריך לשבת בין הכלבים, לא לברוח מהמצב. אלא לשבת בתוך הצער וליישב דעתו שם. וישב יעקב בישוב הדעת בתוך ארץ מגורי אביו, בתוך עולם מלא של פחדים מול אלופי עשו החורקים שיניהם מכל צד, וישב דעתו שאין עוד מלבדו ית"ש ועי"ז ניצול מהם.

וביאר ע"פ מש"כ 'שרים רדפוני חנם ומדברך פחד לבי', וביאר המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע שתכלית עבודת האדם הוא ליראה את ה', מה עושה הקב"ה כשרואה שאין אדם ירא ממנו, הרי הוא שולח עליו 'יראה חיצונית', והאדם מתחיל לפחד מאיזה גוי או שר וכדו', או אז נתעוררה מדת היראה בלבו, ואז יתבונן מהיכן מקור היראה בעולם, הרי הקב"ה הוא שורש היראה, ומתוך זה ששב אל היראה דקדושה, יתבטל לגמרי היראה הנפולה. כך עמד משה לפני חרב פרעה, העלה את מדת היראה להשי"ת, ועי"ז 'וצילני מחרב פרעה'.

אבותינו הקדושים ירדו למדרגות נמוכות כדי להאיר דעת ואמונה לדורות הבאים

ועפ"ז ביאר הרי"ם שדוד המלך אומר להשי"ת, 'שרים רדפוני חנם', חנם הם רודפים אותי, שהרי אינני צריך ליראה נפולה כדי להתדבק ביראתך, כי 'מדברך פחד לבי', כבר אני דבוק ביראתך ואינני צריך ליראה נפולה כדי לבא מתוך כך ליראת הבורא.

וכנודע שדוד המלך לא דיבר לעצמו אלא עבור כל הדורות, וכמ"ש בסוף מס' פסחים שדוד המלך דיבר ספר התהלים כנגד כל ישראל, והיה צריך להכניס עצמו לכל מיני מצבים של בני ישראל לדורותיהם, אף שהוא כשלעצמו אינו צריך ליראה נפולה כלל, שהיה דבוק מצד עצמו תמיד ביראת אלקים, אלא שאעפ"כ היה מסובב בפחדים ויראות חיצוניות מכל צד, כדי שיתן לנו ירושה נפלאה כזו, פרקי תהלים, בברחו מפני אבשלום, בברחו מפני שאול, בשנותו את טעמו, הלא דוד מסתתר עמנו וכו' וכו', כי דוד המלך רגל רביעי שבמרכבה כולל כל נשמות ישראל, ולכן הוצרך לעבור כל מיני פחדים שבעולם.

וכע"ז ביאר בקדושת לוי עה"פ 'למה תאמר יעקב נסתרה דרכי מהשם', איך בא לו ליעקב אבינו לומר 'למה', למה הרעותם לי לומר לאיש', לא לעצמו אמר כן ח"ו, אלא הכנה לכל הדורות. כך אמר דוד המלך פעם אחת להקב"ה, הרי מדברך פחד לבי, ואינני נצרך להעלות היראה מתוך היראות נפולות, וא"כ כלפי עצמי, השרים רדפוני חנם. והשיב לו הקב"ה, אין הכי נמי מצדך דוד אינך נצרך לכך, אבל לצורך הדורות הבאים אחרך, צריך אתה לעבור כל זה כדי להשאיר להם תהלים כזה.

וזוהו 'וישב יעקב', כשראה יעקב את אלוף אליפז אלוף יעוש אלוף קרח, כולם באים לרדוף אחריו, מה עשה, יישב עצמו בתוך הכלבים, וישב דעתו שבמקום להתפחד מכלבים אלה, עדיף להתפחד מהשי"ת, ולכן ישב 'בארץ מגורי אביו', מגורי אביו שבשמים, נתדבק ביראת ה', לא ברח מן הכלבים, אלא העלה את הפחד להתדבק ביראת ה' מתוך הפחדים הנפולים.

לאחר שאומרים רשימת 'מי יחיה... מי ירום', מבקשים מיד 'ובכן תן פחדך', שנזכה להתעלות מהפחדים הללו, להתיירא רק מהשי"ת לבדו

ונבאר מעט את דבריו הק' לעובדא למעשה, בפרט בימים האלה שהרבה יושבים בפחד מה ילד יום. ובאמת שבתפילת הימים הנוראים התפללנו על זה, 'ובכן תן פחדך ה' אלקינו על כל מעשיך, וייראוך כל המעשים', והרי בראש השנה עצמו יש כבר יראה גדולה, ונתנה תוקף קדושת היום, מי במים מי באש, א"כ אין הכונה להתפלל על יראת הימים הנוראים, 'כי הוא נורא ואיום',

בר"ה יכתבון וביום צום כיפור יחתמון, וכיון שהעולם מלא יראה, איך מבקשים ובכן תן פחדך?

אלא שהתפילה היא על כל מה שמפחדים מאש ומים ולא מהקב"ה לבדו, כשאדם עומד בתפילת ונתנה תוקף, עולים על ראשו כל הצרות שעברו עליו בשנה שחלפה, ודואג שזה מה שכותבים עליו ביום הזה, ולכן הוא מפחד, ממה הוא מפחד, מקוויטל לא טוב, מחרב וחיה, ממים ואש, מינוע ויטרף. אבל אין זה התכלית. [ולכן יש שנהגו לומר במהירות מי בחיה וכו' שזה לא העיקר, העיקר הוא 'ואתה הוא מלך אל חי וקיים'] ולזאת תיכף אחר קדושה אומר החזן 'ובכן תן פחדך... וייראוך כל המעשים, וישתחוו לפניך כל הברואים', יתייראו ממך ולא מחיה ואש.

הרי שתפילת 'ונתנה תוקף', הוא כמו סוף פרשת וישלח מנין אלופי עשו, ותפילת 'ובכן תן פחדך ויראתך' הוא כ'וישב יעקב', שהעלה מדת היראה הנפולה, אינני רוצה להתיירא מחרב וחיה, אלא מהשי"ת לבדו.

גם כי אלך בגיא צלמות, לא אירא, כי אני תפוס ביראתך הגדולה

ובן פירש האריז"ל עה"פ 'גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע, כי אתה עמדי', ואני מתיירא ממך ולא מן המות. כיון ששויתי ה' לנגדי תמיד, הנני מתיירא ממנו ולא מפחדים של מות. אין ענין להתפלל במנין או לומר קטורת כדי שלא ידחוף אותו הקב"ה בצלמות, לא כך עובדים את השי"ת, בעסק של 'תן וקח', שזה כמשחק ילדים [בלשון הרמב"ם], לא אירא רע, כי אתה עמדי, אתה עומד לפני עיני, ואין לי זמן להתפחד ממגפות וצרות. וכלשון החובות הלבבות 'בוש אני להתיירא מיראה אחרת, מחמת יראת הבורא ית"ש'. משל להולך ביער ובא אריה רעב כנגדו, וגם דבורה היתה פורחת מעל מצחו, הרי יראת האריה משכחת ממנו את יראת הדבורה, כך צריך להתיירא מהשי"ת שהוא רב ושליט ועיקר ושורש הכל, ונמצא כאן איתנו עכשיו, מי יש לו זמן לפחד ממהו אחר?

וזוהו הלשון 'ובכן תן פחדך', לאחר שרבי אמנון הכניס רעיונות של יראות נפולות, מי בחרב מי בחיה, נתעורר בלבנו רגש היראה, 'ובכן', מעתה יכולים אנו לעלות כיתה ולזכות לפחדך ויראתך ואימתך.

תכלית הדאגה לבא לתפילה ועי"ז להתעלות לבטחון

והנה בימים האלה אנו מסובבים בקולות גדולים של 'מי במגפה מי בחניקה', הכניסו אותנו בעל כרחנו במערכת של מספרים וסטטיסטיקות פסולות שאין מבחינים בין ישראל לעמים, וגורמים לאדם לבדוק באיזה גיל הוא נמצא, וכמה מתו בגיל שלו, אולי אצל הגויים יש דרכים כאלה, כמבואר ברמב"ן, אבל בני ישראל המושגחים בהשגחה פרטית, מה להם ולחשבונות הגויים, משל לילד שראה את אביו משליך שק אשפה לפח, והחל לבכות שמא תזרוק גם אותי לפח האשפה? אמר לו אביו, בשקית יש רק אשפה, ואתה הבן שלי. מה לך לפחד. כך נאמר 'הן גויים כמר מדלי וכשחק מאזניים נחשבו, אבל אנחנו בני בריתך', וכבר גילה לנו הבעש"ט זי"ע שכל יהודי הוא כבן יחיד אצל השי"ת, א"כ איך יש מקום של חשבונות ומספרים? וכאמור שכל זה מלבד מה שצריכים להזהר כדברי הרופאים, אך אין זה שייך למציאות הישועה, אם צריך לשבת במרחק של שתי מטר, אין זה אומר שזה משנה את המציאות. מה שעלינו לעשות הוא לקיים רצון ה', ויחד עם זאת להתחזק באמונה ובטחון.

אמרו דרושי רשומות שבתיבת 'דאגה' יש אותיות א, ג, ד, ה, והרי בסדר האותיות חסר שם אות ב', ואם נכתוב דאגה במילוי, כך: דלת, אלף, גימל, הה, סוף אותיות המילוי הם 'תפלה', כי הדאגה באה רק כדי להביא אותך לתפילה. ודאגה במילוי מורה על ריבוי ותוקף הדאגה.

וכתוב בייטב לב פרשת בא שאצל אומות העולם אין מושג של 'מילוי', ABC אין שום מילוי כלל, רק בכ"ב אותיות דקדושה יש מילויי האותיות. וכתב שם מחאה על המשכילים והמתחדשים שהחלו ללמד את התנוקות בחידר 'אה, בה, גה, דה' ולא כמו שלמדנו בחידר 'אלף, בית, גימל, דלת', כי יש קדושה גדולה במילוי.

כך כשיש דאג"ה במילוי, יעשה אדם סוף לאותה דאגה, והוא ע"י תפילה. ועי"ז הכניס גם ב' של בטחון בסדר האותיות, ונתבטלה הדאגה לגמרי. כי מתוך התפילה בכונה זוכים לבטחון. [כמבואר בספר המדות בטחון ח"א יא] והרי התפילה היא מצוה בעת צרה, כלומר שהוא דואג, שאם אינו דואג אינו בעת צרה, כשדואג ומתפלל, יזכה לבטחון.

צרת 'מי יטרף' קשה מצרת 'מי יתייסר'

בתפילת הימים נוראים אומרים: **מי יִשְׁקֹט וְמי יִטְרֹף. מי יִשְׁלֹ. וְמי יִתְיַסֵּר. מי יַעֲנִי. וְמי יַעֲשֶׂה. מי יִשְׁפֹּל. וְמי יָרוּם:** ענין השלוח והיסורים מובן, שהאדם נדון אם ח"ו יעברו עליו צרות ויסורים אם לאו. אבל יש דבר קשה יותר והוא 'מי ישקט ויטרף', אין הכונה 'מי יטרף' ל'טורף טורף יוסף' ע"י זאב וכדו', אלא הכונה על טירוף הדעת. כי גם כשאדם מיוסר רח"ל שייך שיהיה שקט בנפשו. למשל מי שחלה על הכליות רח"ל והוצרך לסדרת טיפולי דיאליזה, והוא נכנס לסדר מסוים של טיפול קשה זה, ירחם ה'

על עמו מעתה, אף שכואב לו מאד וצועק מחמת יסורים, אינו חייב להיות מטורף בזה, כי יש שאדם נכנס לסדר של חיים, ומוצא בה שקט ומח ומיושב.

קשה יותר מזה הוא 'מי יטרף', שהחיים נכנסים לבהלה ואי וודאות מה יהיה מחר, אף שאין שום יסורים כלל, לא קשים ולא קלים, ב"ה הכל בסדר גמור, אלא ששומעים חדשות מכל צד, לא הולכים לעבודה, הילדים קופצים על הראש, אין מוסדות, אין קניות, לא יוצאים מהבית, מסופקים אם ללכת להתפלל במנין אם ללכת למקוה, מי ששומע חדשות יכול פשוט להתשגע ממשמע אזניו וממראה עיניו.

אף שכבר דברנו השבוע שעלינו להצטער גם בצער האומות, אבל 'במקרה...' אלו ג' האומות ספרד איטליה ואיראן, יש לנו חשבונות ארוכים עמהם, מה שהם עשו לנו בגלות ארוך, יודע הקב"ה לבדו, והרי אנו מתפללים בכל הדורות 'נקום נקמת דם עבדיך השפוך', ויתכן שזה רק תחילת נקמה בהם, והנה הם עסוקים מדי יום ביומו לקבור את מתיהם.

הן אמת שכבר נתפשטה המחלה בבני ישראל, ירחם ה' מעתה, ויש רבים בארץ ישראל בניו יורק ואנטוורפן ועוד מקומות, שחלו במחלה, עליהם אין אנו מדברים, שהם כבר בגדר 'מי ישלו ומי יתייטר', לקבל היסורים באהבה ולצפות לישועת ה' ולבטוח בו שבוודאי ירפא אותם במהרה בלי ספק. אבל רחמנות גדולה יותר על מי שאינם בעלי קורונה, ונכנסים י"ד יום בבידוד, צריך רחמים גדולים שישאר בשפיות דעתו. וכן צריך תפילה מיוחדת על כל האמהות של כלל ישראל, שהילדים נמצאים בבית וקופצים על הראש, ולא יודעים מה ילד יום, עד מתי אין חידר, ולא יודעים מה כן לקנות מה לא לקנות. הרי צריך סיעתא דשמיא מיוחד שלא להכנס בגדר של 'מי יטרף' ח"ו.

כשיודעים שהקב"ה השליך את החץ, הלב שקט ושאנן, כי הכל בשליטה מלאה

ולזאת נזכיר דברי אמת מדברי רבוה"ק בספריהם. כי הנה בעל ה'ונתנה תוקף' מדבר מזמנים מסויימים שבני ישראל היו במצבים קשים מאד, רבי אמנון היה חי במציאות שלא ידעו כל יום מתי יהיה הפוגרום הבא, רח"ל, בין מסע הצלב השני למסע הצלב השלישי. ב"ה שבשנים האחרונות נתן הקב"ה מנוחה לבני ישראל במדת מה, בכל מקומות מושבותיהם, והנה הגיע זמן של נסיון 'ומי יטרף' כזה, שצריך רחמים להנצל מהבהלה הזו. וללמוד איך עוברים זמן של 'מי יטרף' ע"פ תורה.

ונזכיר מש"כ בחובות הלבבות בשער הבטחון פרק ב-ד שיש שני מדרגות ב'לא לדאוג', א. משען. ב. מבטח. כנוסח הברכה 'ברוך אתה ה' משען ומבטח לצדיקים'. ונקדים כי מהות הבטחון הוא מנוחת נפש הבוטח, וכנ"ל שאות ב' דבטחון קורע את ה'דאג'ה', כי יש לו באמת מנוחת הנפש. אין סתירה בין מנוחת הנפש ל'מי יתייטר', שמאמין שיסוריו לטובתו, אבל יש סתירה בין מנוחת הנפש ל'מי יטרף', וכתב החובות הלבבות שזהו מהות הבטחון 'שיהיה לבו סמוך על השי"ת שיעשה הטוב והנאה לו בענין אשר יבטח עליו כפי יכולתו', והרי הקב"ה הוא כל יכול, ויש לו שליטה על הכל, אינו מאבד שליטה כשיש מגפה או וירוס, הכל בשליטה מלאה בהשגחה פרטי פרטית.

גם כשהקב"ה כבר זרק חץ, יש לו עליו שליטה, ואם ישוב אדם בתשובה, לא יפגע בו החץ כלל. ובזה מתיישב הסתירה בין דברי רבי יוחנן, מצד אחד אמר רבי יוחנן שאילו היה בשעת החורבן היה קובע תענית ביום עשירי באב, שבו נשרף עיקר הבית. ומאידך אמר רבי יוחנן במס' ב"ק 'אשו משום חציו', והר"ן הקשה איך מותר להדליק נר לכבוד שבת, והרי זה נחשב שהאש הולכת ודולקת בכחו, ותירץ שכיון שכבר הדליק הנה, הוה כאילו כבר זרק החץ ויצא מידיו, וא"כ כששרפו ביהמ"ק ביום ט' אב לעת ערב, כבר נחשב ככל השריפה כולה, וא"כ מדוע ביקש להתענות ביום עשירי באב? אלא שרבי יוחנן יודע לחלק בין חצי אדם לחיצו של הקב"ה, בשר ודם שזורק חץ אין בכוחו להשיבו, הקב"ה אינו מאבד שליטה, ומשגיח בכל דבר בפרטיות.

ולא כמו שכתוב בעיתונים מספרים סטטיסטיים, ששנים מדביקים ארבע, וארבע שמונה וכו', זה כמו חץ סיני, לפי זה, לך תתפור תכריכים [לדאגות], אבל יהודי הבוטח בהשי"ת יודע שהכל בידו, הכל בשליטה מלאה, לא מתפקשש לו כלום, אז יש לו מנוחת הנפש, כי אין שום תהליך של סיבה ומסובב, לא כל מה שהיה עד עכשיו מחייב שכך ימשיך הלאה, בכל עת ורגע הקב"ה משגיח על כל פרט ופרט, על כל שיעול ואפצ"י, ואין הנחש והקורונה ממיתים אלא החטא.

וכל אחד יודע היטב שהקב"ה היכולת בידו לעשות בכל כרצונו, וכמו שאנו לומדים בפרשיות של יציאת מצרים ועשר מכות, והוא שליט בכל, וכל החיצים שבעולם נמצאים בידו, גם החיצים שזרקו המצריים, חזר והסיבם עליהם בשליטה מוחלטת עד הסוף.

כשאדם מתבונן מי ירה את חץ הקורונה, יוכל ליישב את דעתו ולבא למנוחת הנפש, כי לא גוי סיני ירה את החץ, אלא הקב"ה בכבו"ד ובעצמו, וביכולתו הכל.

'שבור את החבית ושמור את יינה' תשתדל כראוי, ואל תסמוך על זה כלל

אמנם מאידך יש לנו חובת השתדלות, בבחינת 'שבור את החבית ושמור את יינה', אומרים לנו לעשות השתדלות ככל הגויים, ומאידך לא לדאוג ככל הגויים. אילו היו אומרים לנו, אל תעשו כאיטליה וספרד ואיראן, כי אתם בארץ ישראל, ארץ אשר עיני ה' אלקיך בה, אפשר לנהל חיים רגילים, אז היה הרבה יותר קל ליישב דעתנו, אבל באמת הרי מצוה עלינו להשתדל להזהר כדרכי הרפואה והזהירות הנצרכת לזה, אנו יושבים עתה במרחק של שני מטר זה מזה, וא"כ הרי עלינו לשמוע לקול הרופאים, מה הם מצוים לעשות, ותוך כדי דיבור אנו שומעים דברי חשבונות ומספרים וסטטיסטיקות שהם מלאים כפירה ודאגות, שאינם שייכים כלל לנפש היהודי הבוטח.

והוא אשר דברנו מדברי החידושי הרי"ם, מאד קל להתקרב לה' כשרואים בעיני בשר את אברהם אבינו יוצא חי וקיים מאור כשדים, אב לזה לא התכלית, התכלית הוא להאמין מתוך החושך, 'ואמונתך בלילות'. אילו היה לנו מגן רוחני שאין הקורונה יכול להכנס לארץ ישראל, כמו שבאמת היה ראוי להיות, אזי היו הכל רואים את השי"ת עין בעין, ולא היה בחירה כלל, אך גם לא היה אמונה כלל, והרי עיקר התכלית הוא האמונה. ולזאת ביקש מאיתנו שנעשה השתדלות ככל שאר בני אדם אשר על פני האדמה, ומאידך לזכות למנוחת הנפש בבטחון חזק בהשי"ת. ולא לשאול הסתירה בין זה לזה. כי זהו עיקר היהדות, לדלג על קושיות, ובעיקר על הקושיא שקשה לך עכשיו.

רבי חנינא בן דוסא היה לו כח להניח רגליו על חורו של נחש, ולא לפחד ממנו כלל, ולומר שאין נחש ממית אלא החטא, לנו אין את הכח הזה, אנו כן צריכים להפסיק באמצע שמונה עשרה כשבא עקרב, או נחש כועס, ואף שצריכים לנהוג בן מדיני השתדלות, אין הלב דופק מרוב פחד, כי הלב מלא בבטחון בהשי"ת, שאין הנחש ממית כלל. אומרים לך לברוח, ויחד עם זאת נדרש ממך להאמין שלא הבריחה תציל אותך מהנחש כלל. עבודה נוראה ניתנה לנו. תברח מהנחש ונפשך תבטח. אני בורח רק כי בן רצון ה'. כמו שדוד המלך בורח מאבשלום ומשאול, אע"פ שהוא עצמו אומר 'גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי', א"כ למה אתה בורח? אלא כי בן צוה ה'. ואילו תבדוק את את הדופק של דוד המלך בשעת בריחה, תמצאנו שאנן על מי מנוחות. גם בלכתו מול גלית, לקח עמו ה' בדי הושענות.

כאשר יבטח בה', ירפאהו מחוליו אף בלי סיבה או אפילו דרך דבר המזיק

ואין זה רק מדרגה של דוד המלך ע"ה, החובות הלבבות אינו פוטר שום יהודי בעולם ממדרגה זו, גם בימינו אלו שאין איתנו יודע עד מה, מה ילד יום, אעפ"כ נזכה ל'מנוחת נפש הבוטח'.

וכן כתב בחוה"ל: 'וכן נאמר בענין הבריאות והחולאים, כי על האדם לבטוח בבורא בזה, ועם כל זאת ישתדל בהתמדת הבריאות וסיבות אשר מטבעם זה, ולדחות המדוה במה שנהגו לדחותו, מבלי שיבטח על סיבת הדחיות והחולי שהם מועילות או מזיקות'. יקח תרופה מבלי להאמין בה, ואם יתגלה לו שהתרופה היתה מזויפת, לא אכפת לו כלל. כי מה נפק"מ, בשעת מעשה עשיתי רצון ה'. 'וכאשר יבטח בבורא, ירפאהו מחוליו בסיבה או בבלתי סיבה, ואפשר שירפאהו אפילו בדבר המזיק הרבה', אדם לקח בטעות איזה תרופה שמזקת לו, וכיון שבטח בהשי"ת יתרפא. כמעשה דהרבי מלובלין זי"ע שאמר לחולה ריאה שיריח וינשום את העשן של נרות שבת כשהם כבים בליל שבת... אותו יהודי שלקח את התרופה בערב שבת, ושאף את העשן של נרות שבת, אנו סמוכים ובטוחים שלא נתרפא מהתרופה אלא מהאמונה שהאמין ברבו ושאף את עשן נרות שבת.

בחובות הלבבות מבואר שמדרגה זו, היא הנמוכה ביותר מכל מדרגות הבטחון, 'מנוחת נפש הבוטח', ואף שאנו הולכים אחר כל ההשתדלויות, לא ישפיעו ה'חדשות' על שמחת החיים ועל החיוך הקבוע על פנינו, כל פנים בלי חיוך, יכוסה במסכה מיד, כי אנו נמצאים ב'ידיים טובות', חץ הקורונה אינה תוצרת סין, אלא ביד השי"ת לבדו, הוא אבינו גואלנו יוצרנו קדושנו, והכל מושג בידו בפרטי פרטיות, לא 'נופלים' לו חמשים אלף חתיכות קורונה מתוך חמש מליון, אין אצלו מקרה כלל. זוהי המדרגה הראשונה בבטחון, לשעבד כל המעשים אשר נעשים תחת השמש להקב"ה לבדו.

מדרגה זו נקראת בספרי קודש במדרגת 'סובב כל עלמין', שהקב"ה משגיח בכל הנחשים והקורונה, לכל אחד נותן כתובת מדויקת, יש קונטרול ושליטה מדויקת בכל פרט ופרט. כמו שמוציא במספר צבאי כוכבים ענקיים עד אין מספר, ויודע ומהוה כל אחד בשמו ומקומו וגודלו, כך הוא יודע כל יורס קורונה שמו ומקומו ותפקידו. איזה נחיר ינשמן, ואיזה יד תיגענו. זוהי מדרגה

קטנה של בטחון.

'אין קורונה בעולם כלל' כי אין שום מציאות בלתי ית'

המדרגה הגדולה יותר בבטחון הוא בבחי' 'ממלא כל עלמין', לא שהוא ית' שולט על הקורונה, אלא שאין קורונה בעולם כלל, מה זה קורונה בכלל, אתה מסתכל עליו כמזיק ממשי, ואתה מצפה שה' ירחם וישמור אותך ממנו, מי נתן לך רשות לעשות מציאות מקורונה, שאתה צריך להתגבר בבטחון שלא לפחד ממנו, זה ממש ילדותי לעומת 'ממלא כל עלמין', הרי אמרת שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד?

וכמבואר בתולדות בשם הבעש"ט ובנפש החיים, ענין גדול וסגולה נפלאה שלא יוכלו דינים לשלוט בו ולעשות בו רושם כלל, כשאדם קובע בלבו לאמר, הלא הוא ה' הוא האלקים האמיתי ואין עוד מלבדו יתברך, ושום כח בעולם ובכל העולמות כלל, והכל מלא רק אחדותו הפשוט יתברך שמו, ומבטל בלבו ביטול גמור ואינו משגיח כלל על שום כח ורצון בעולם, ומשעבד ומדבק לבו ומחשבתו רק לאדון יחיד ברוך הוא, ממילא יתבטלו כל הכוחות והרצונות, שהם באמת אינם מציאות כלל.

ואף שהלכה למעשה מצוה על כל אחד מישראל להזהר בכל הזהירויות הנצרכות, אבל יש צדיקים שנתדבקו בבחי' זאת, עד שכבר יצאו מגדרי ההשתדלות הרגילים, כרבי חנינא בן דוסא שמניח רגלו על חור הנחש, לא שהוא בורח ואין לבו דופק, אלא שמניח רגלו עליו, וכהאמורא רב חנינא שאמר למכשפת, תקחי עפר תחת רגלי, איני מפחד מכישוף כלל, כי 'אין עוד מלבדו כתיב'. זהו בחי' 'גירא בעינא דשטנא', שאין לו מציאות כלל, אין במי לזרוק חיצים.

אם תם דרך ההשתדלות, צריך להתדבק ב'אין עוד מלבדו'

הגרי"ז מבריסק אמר שבשעה שכבר אי אפשר ללכת בדרך ההשתדלות, אזי מתעלים לבחי' ממלא כל עלמין, לא שניצולים מחרב פרעה, אלא שאין מושג של חרב פרעה, וכנודע מעשים שהיו באנשים שכבר עמדו ליד הקיר לפני רובה שלוף, והתבוננו ונתדבקו באמת הזה, ונצלו ממות לחיים. כי מי אומר שיש כאן רובה כלל, הרי ה' אלקינו ה' אחד.

וכך כתב הרמב"ם ב'מורה נבוכים', על 'שיר של פגעים' יושב בסתר, למה זה נקרא 'שיר', שאין זה תפילה על הפגעים אלא 'שיר של פגעים', מי יכול לשיר בשעת הפגעים, רק מי שהוא מדבק עצמו במדרגה הגדולה של בטחון שאין עוד מלבדו, הוא יושב בסתר עליון בצל ש"די יתלונן, וכתב הרמב"ם 'אפילו יארע שתעבור במערכות מלחמה, ואלף הרוגים נופלים לשמאלך, ועשרת אלפים נופלים לימינך, לא יגע בך רע כלל, אלא תביט ותראה בעיניך את גזרת ה' שנפרע מאותם הרשעים שנופלים מצידיך', אדם שלא יכול לברוח, הוא נמצא בתוך המצב, וכמו בימינו, שהרי באמת אי אפשר לברוח מקורונה, הכל שטויות והבלים, כל היום להשמר לעמוד מטר שמונים מחבירו, הן אמת שצריך לעשות כן, כי כן צוה הרופא, אבל אין לחשוב שזה באמת הפתרון.

'שיר' של פגעים, משוררים ולא מתייראים משום נברא כי אין עוד מלבדו

כי קשה לעבור תקופה כזו אם המדרגה פשוטה של בטחון, רק עם המדרגה העליונה יותר, יושב בסתר עליון, אתה סתר לי, לא רק להתפלל אלא לשיר שיר של פגעים, יפול מצדך אלף ורבעה מימינך, אליך לא יגש. זהו כרבי חנינא בן דוסא, לא רק שהוא רגוע בלבו בשעה שבורח מהנחש, אלא שאינו בורח כלל, שצרפת ואיטליא וספרד יקברו את ההרוגים שלהם, אליך לא יגש, רק בעיניך תביט ושילומת רשעים תראה, זהו עונש שהקב"ה מעניש את הרשעים. למה, כי אתה אומר 'השם מחסי', ממילא נגע לא יקרב באהלך.

זהו שיר של האדם שכופר בכל מציאות הקורונה, זהו התגלות כבוד שמים שהקב"ה מתגלה בזה ושולח לכל מקום כרצונו. לא שהכונה שיש איזה דין ונגף של נגיף, והקב"ה שולט בזה, אלא הרבה יותר מזה, יש לנו כח לכפור בכל זה, כי אין עוד מלבדו יתב"ש, כל הוירוסים וכל הנגיפים אינם מציאות, אין אל אחר זולתו יתברך, אין שום כח של אל אחר, שהקב"ה שולט עליו, כי ה' אלקינו ה' אחד, ואין עוד מלבדו יתברך כלל.

ממדרגה למדרגה תעלנו

אמנם כשאדם נמצא עדיין בדאגות, צריך בתחילה להתחזק במדרגה הראשונה של הבטחון, לדעת שהקב"ה שולט על כל

ב הדברים נאמרים ע"פ מה שדרש בשעתו הג"מ רבי אברהם יצחק בלוק אב"ד ור"מ טלז צוק"ל בספרו שיעורי דעת בדרשת 'קוה אל השם' שנאמר בשנות הבהלה, ה' ת"ש.

וכנראה שהתכוון בלשון מושאל, ממלא כל עלמין על מדרגת אין עוד מלבדו, וסובב כל עלמין על היותו מסבב כל הסיבות, ואין הכוונה למושגים המופשטים בתורת הרז, בהם מדרגת סוכ"ע גבוה ונעלה מאוד מאוד על מדרגת ממכ"ע

החיצים, וממילא יבא ל'מנוחת נפש הבוטח', כי הכל בשליטתו יתברך. ומתוך זה יתעלה למדרגה עליונה יותר, שאין קורונה בעולם כלל, כי הקב"ה ממלא ונמצא בכל דבר, הוא לא שלח את הקורונה, זה הוא עצמו שאין שום דבר בלעדו ית' כלל. כל רבוה"ק נשתבחו במדרגה זו. ואף שדוד המלך בורח מאבשלום, נתבאר לעיל שעשה כן כדי לעשות הכנה לבני ישראל שיצטרכו לאלו פרקי התהלים. והוא עצמו אומר בתהלים פרק י"ד 'בהשם חסיתי, איך תאמרו לנפשי נודי הרכם ציפור', הרי אני בוטח וחוסה בהשי"ת, איך יאמרו לי לנדוד כציפור להרים, מדין השתדלות. הרי במדרגת ממלא כל עלמין אין שום צורך להשתדלות כלל.

וכתב החינוך במצוה בי"ת, שאחד מהדרכים לזכות למדרגה זו, הוא לחזור ולשנן על פרק 'יושב בסתר', לשיר הרבה את ה'שיר של פגעים'. כנודע [גמ' שבועות דף טו] שבכל עת שהוסיפו על העיר ירושלים, היו אומרים זה הפרק, כי ירושלים הוא המקום שדבקים באחדות ה' שאין עוד מלבדו יתברך, כל מי שהוא בחוץ ורוצה להצטרף לקדושת ירושלים, ילמד פרק זה עם רש"י ולאט לאט יאבד את הבהלה, מי ישלו ולא יתייסר, מי ישקט ולא ייטרף לעולם. עד יבא גואל במהרה ברחמים אמן.